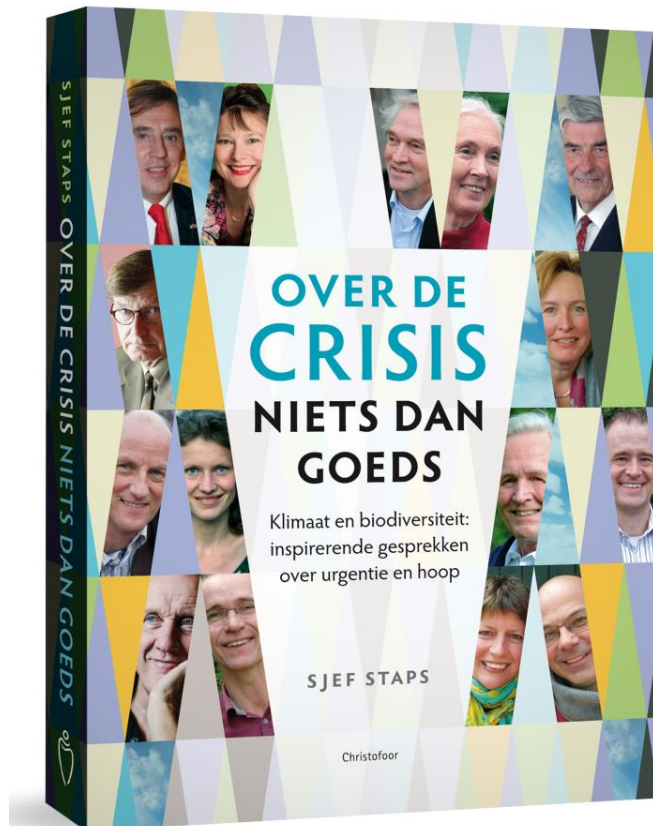


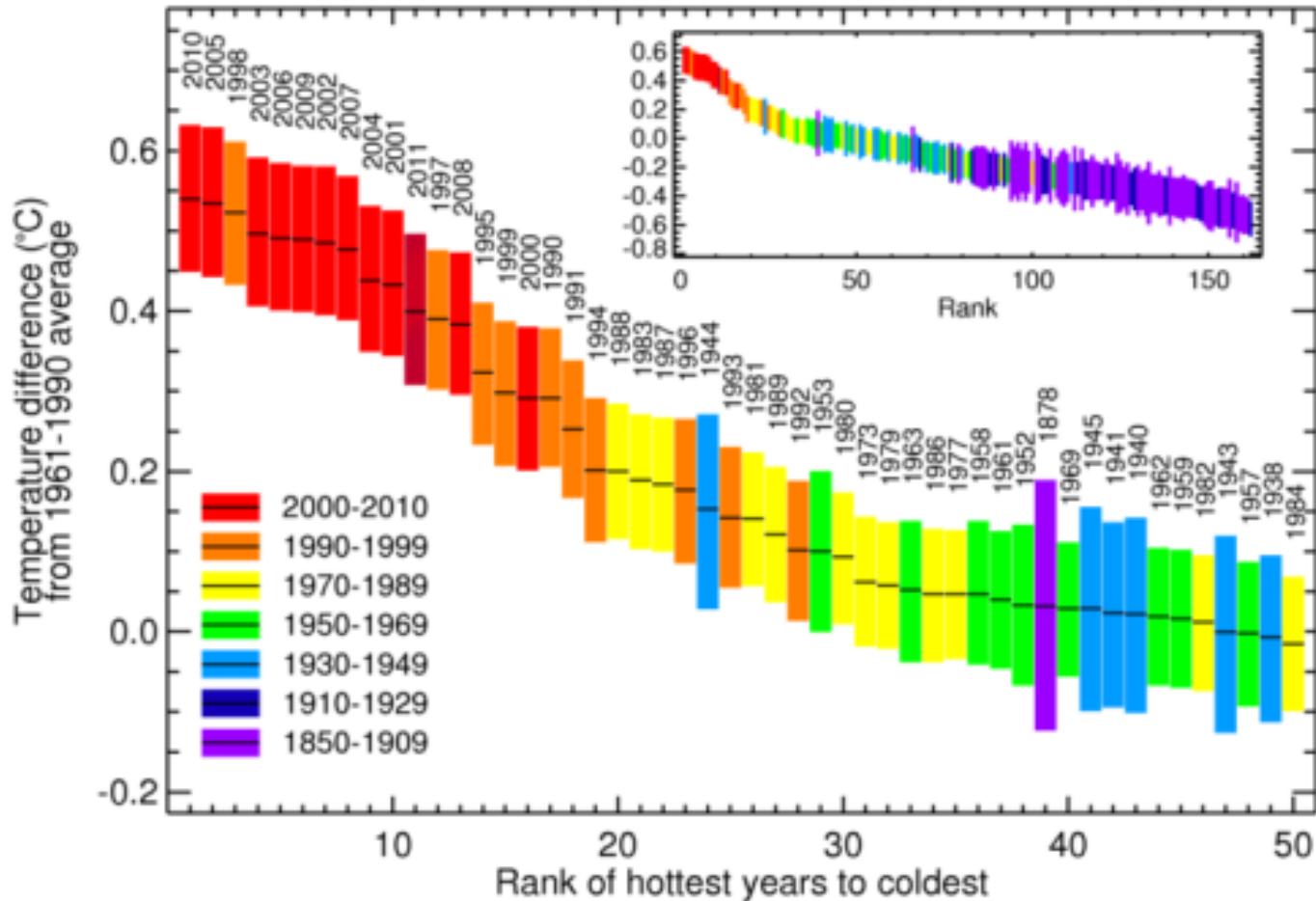
# Crises en kansen: van klimaatverandering tot circulaire economie



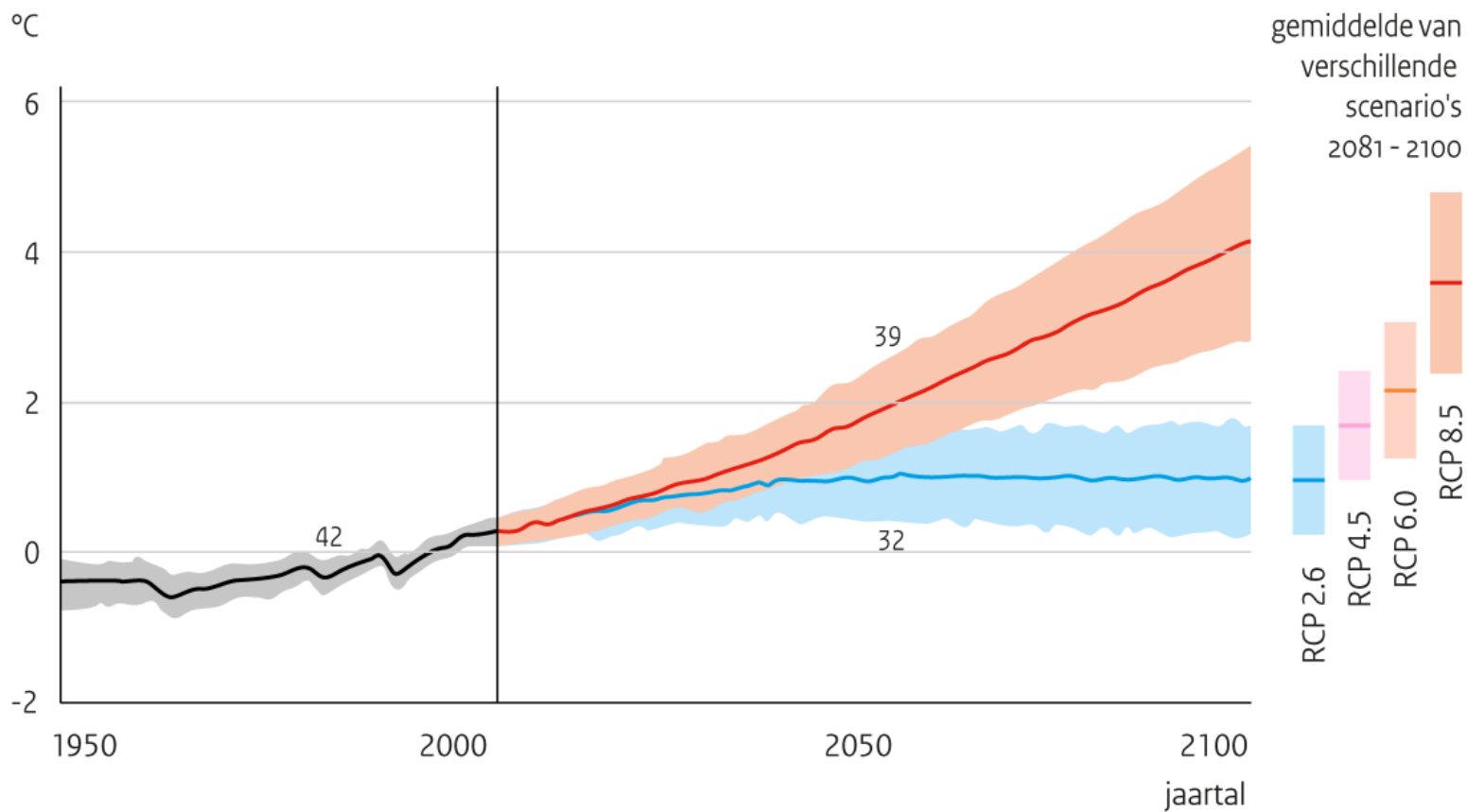
# Inhoud

- **Inleiding**
- Uit de interviews / circulaire economie
- Afronding

# Overzicht jaren met hoogst gemeten temperatuur



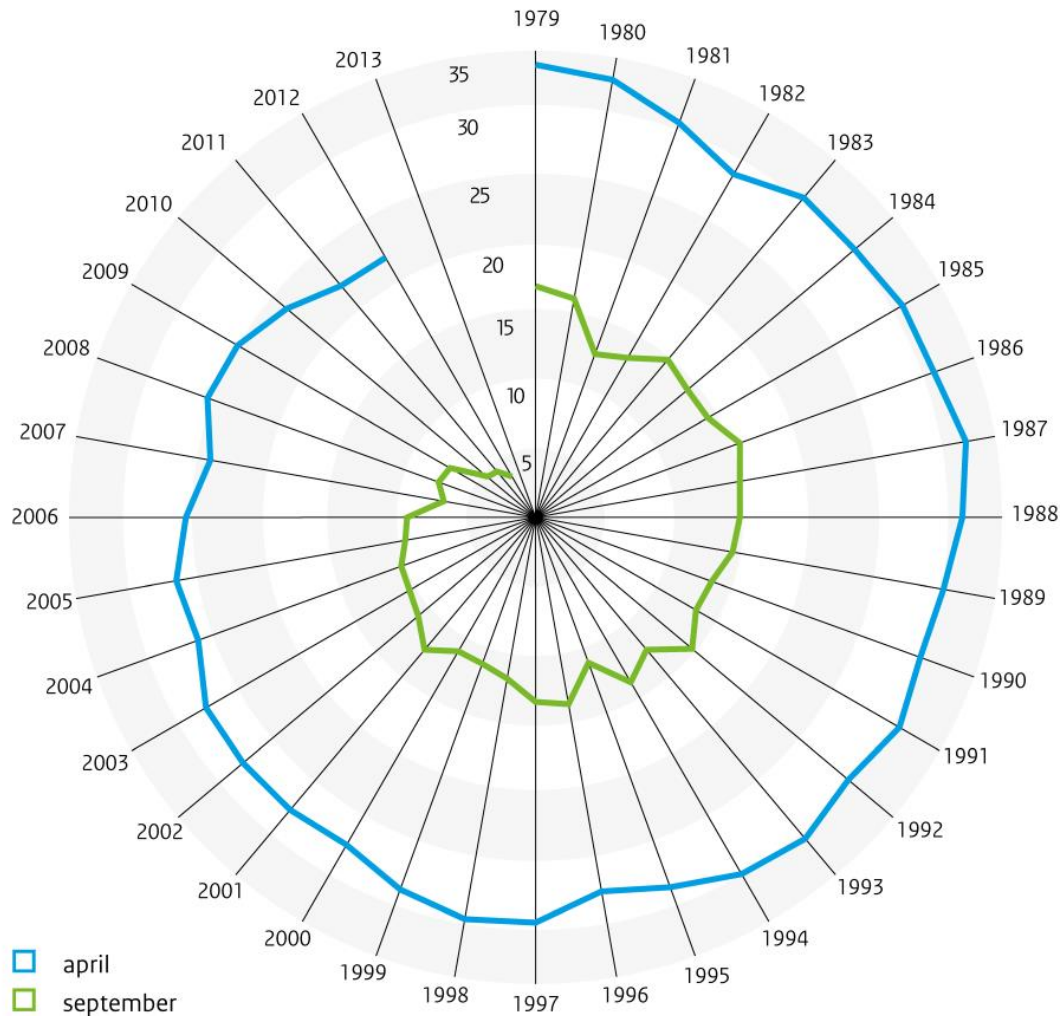
# Wereldgemiddelde oppervlaktetemperatuursverandering



- Historisch
- Rood scenario 8.5: geen klimaatbeleid
- Blauw scenario 2.6: ambitieus klimaatbeleid

Bron: Intergovernmental Panel on Climate Change, 2013: Summary for Policy Makers Working Group 1: Climate Change: The Physical Science Basis

# Hoeveelheid zee-ijs aan de Noordpool (in duizenden kubieke kilometers)



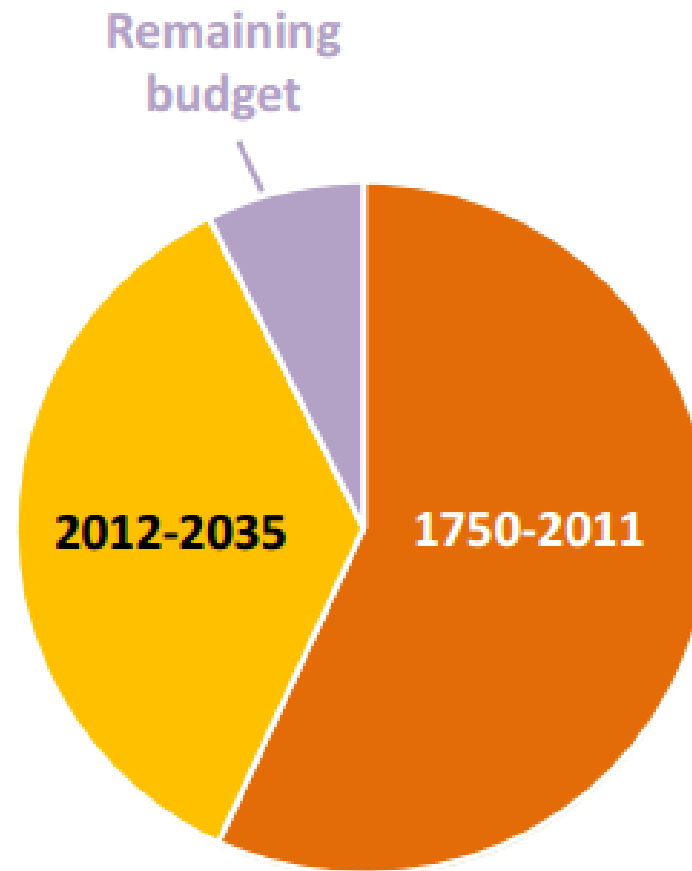
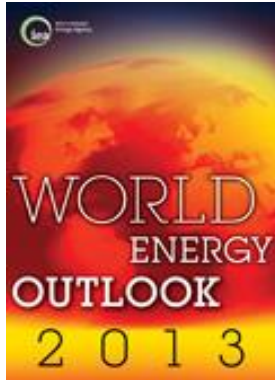
Bron: Gebaseerd op Artic Death Spiral van Andy Lee Robinson

# Hoeveel fossiele energie laten we over voor onze kinderen?

- IPCC: max. 1,5-2° temperatuurstijging
- → max. hoeveelheid te produceren CO<sub>2</sub>
- → max. hoeveelheid te verbruiken fossiele brandstof
- Deze max. hoeveelheid
  - hoeveelheid reeds verbruikt
  - hoeveelheid nog ons te verbruiken
  - = hoeveelheid die wij overlaten

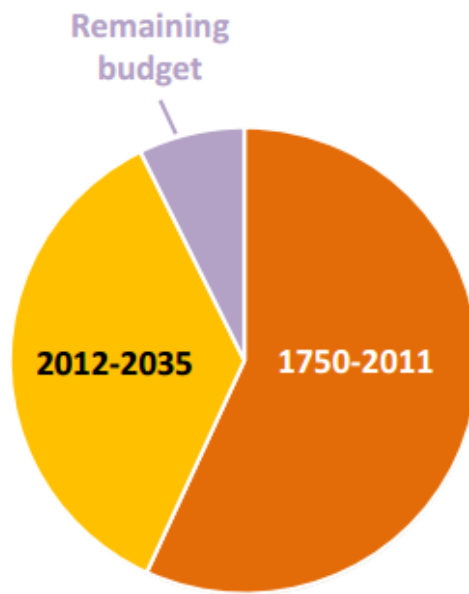
# Aandeel fossiele energie voor toekomstige generaties

## 'Carbon budget' for 2 °C



© OECD/IEA 2013

## 'Carbon budget' for 2 °C



### Stelling:

Als een weldenkend mens na het zien van dit plaatje nóg niet tot actie over gaat, is de betekenis ervan nog niet tot hem/haar doorgedrongen





*Illustratie: Wietske ter Veld*



OVER DE  
**CRISIS**  
NIETS DAN  
GOEDS

Klimaat en biodiversiteit:  
inspirerende gesprekken  
over urgentie en hoop

SJEF STAPS

Christofoor

SJEF STAPS OVER DE CRISIS NIETS DAN GOEDS



# Waarom dit boek?

Grote crises van klimaat en biodiversiteit,  
maar...

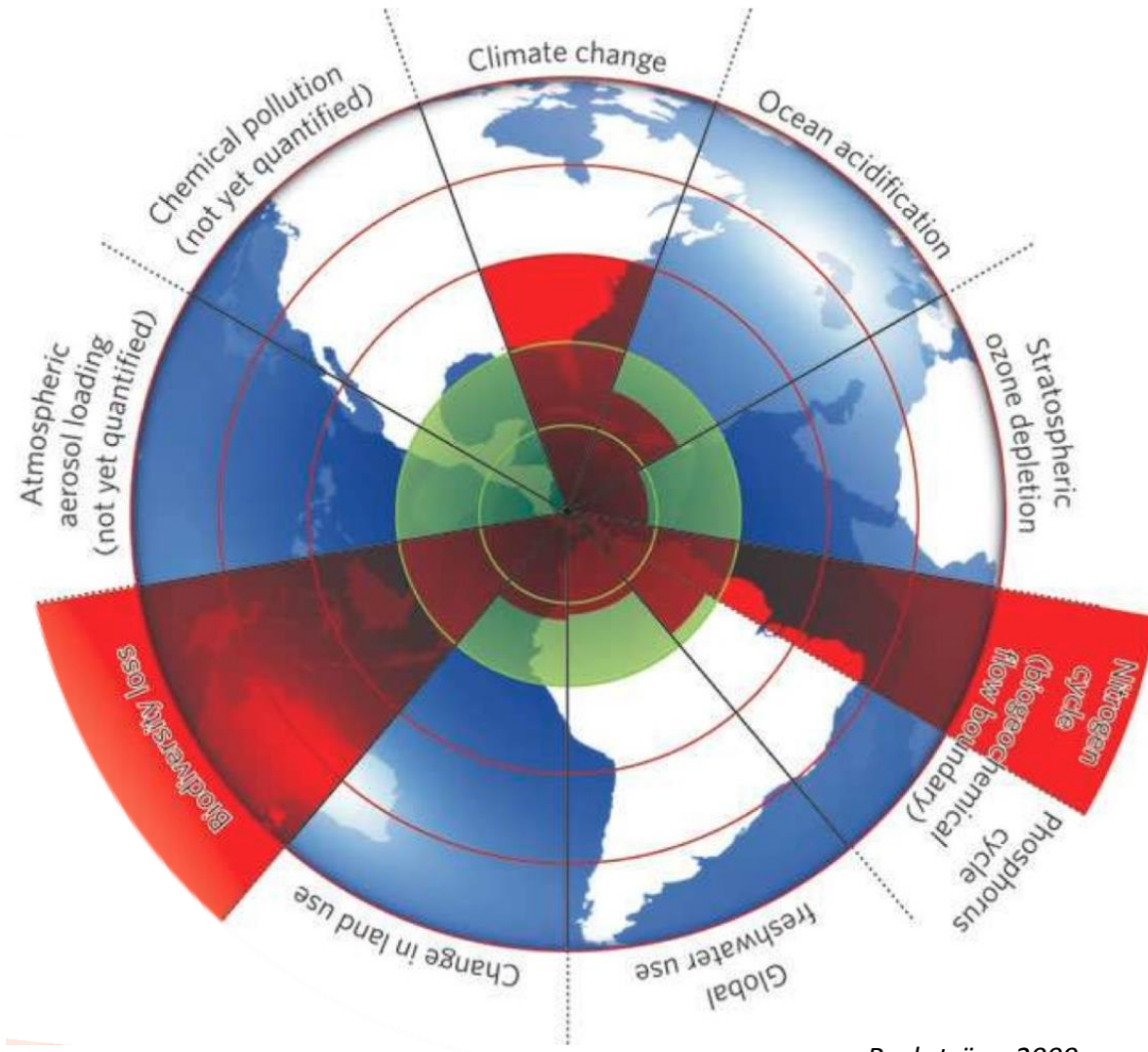
...samenleving steekt de kop in het zand



# *Over de crisis niets dan goeds:*

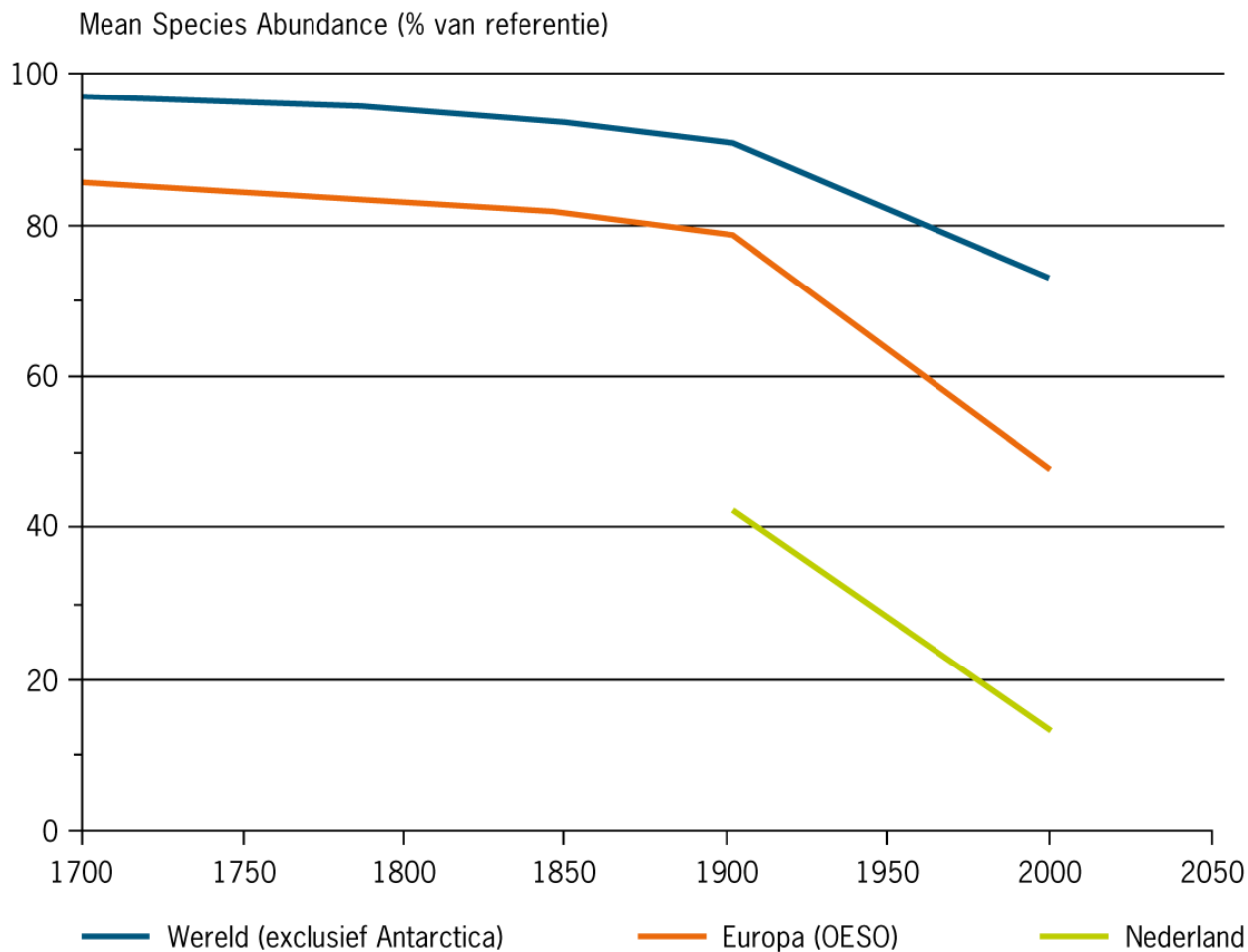
- 25 mensen geïnterviewd
- Brede groep van geïnterviewden: wetenschap, bedrijfsleven, overheid, politiek, ngo's
- Vragen over urgentie en hoop
- Brede doelgroep; van burger tot expert

# Draagkracht van de aarde overschreden



Rockström, 2009

# Biodiversiteitsverlies (Mean Species Abundance)



# Huidige koers is dramatisch

- Biodiversiteit keldert achteruit
- Klimaat: doelstelling max 2° stijging wordt niet gehaald (IPCC)

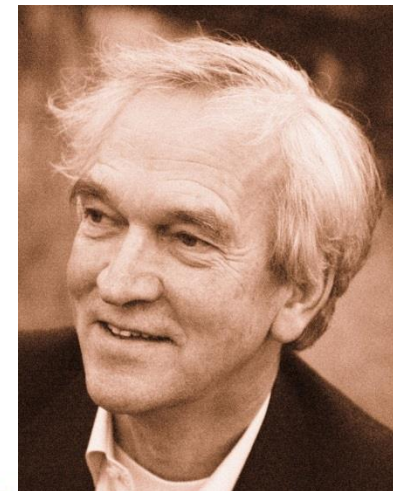
# Inhoud

- Inleiding
- **Uit de interviews / circulaire economie**
- Afronding



# Tipping points

- IJskappen (polen, gletsjers)
- Amazonegebied
- Permafrost
- Clatraten



*Pier Vellinga*  
*Directeur Kennis voor Klimaat*

# Naar een kringloopeconomie met de natuur als voorbeeld

- Waarde van ecosystemendiensten
- Hernieuwbare grondstoffen
- Van *take, make and waste* naar circulaire economie
- Natuur als voorbeeld: 3,5 miljard jaar
- Producent wordt provider



*Louise Vet*  
*Directeur NIOO*

# Visie LTO

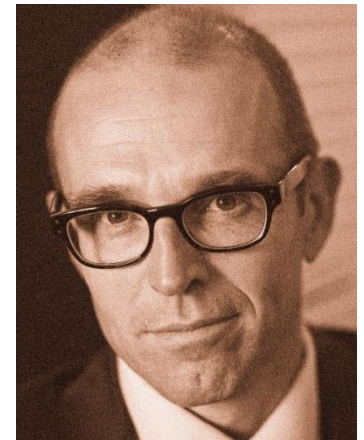
- Omslag van Euro- naar waarde
- Vertrouwen producent - consument
- Meer openheid:
  - Breng burens en familie naar de stal
  - hang een webcam in elke stal
- *‘Duurzaamheid is rekening houden met de belangen van een ander’*

*Hans Huijbers*  
Voorzitter ZLTO



# Naar een duurzame samenleving

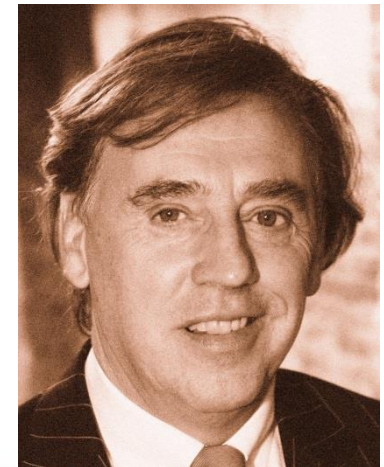
- Voor een duurzame samenleving is nodig:  
**een reductie van 80-90% van milieubelasting en grondstoffengebruik**
- Van efficiënte naar zorgvuldige landbouw
- Overheid heeft rol in de voedselketen weggegeven
- Fossiel valt weg als legitieme brandstof



*Maarten Hajer*  
Directeur PlanBureau voor de Leefomgeving

# Rol van de overheid

- Huidig beleid: geen voortouw nemen
- Nijpels: *‘Voor verduurzaming is juist krachtige overheid nodig’*



Ed Nijpels  
Former Minister of Environment

# Circulaire economie

## betekent in de praktijk onder meer:

- Kringlopen
- Afval is grondstof
- Werken aan een levende bodem met behoud van organische stof (afweging bodem  $\leftarrow$   $\rightarrow$  energie)
- Geen landbouwareaal beschikbaar voor biobrandstof

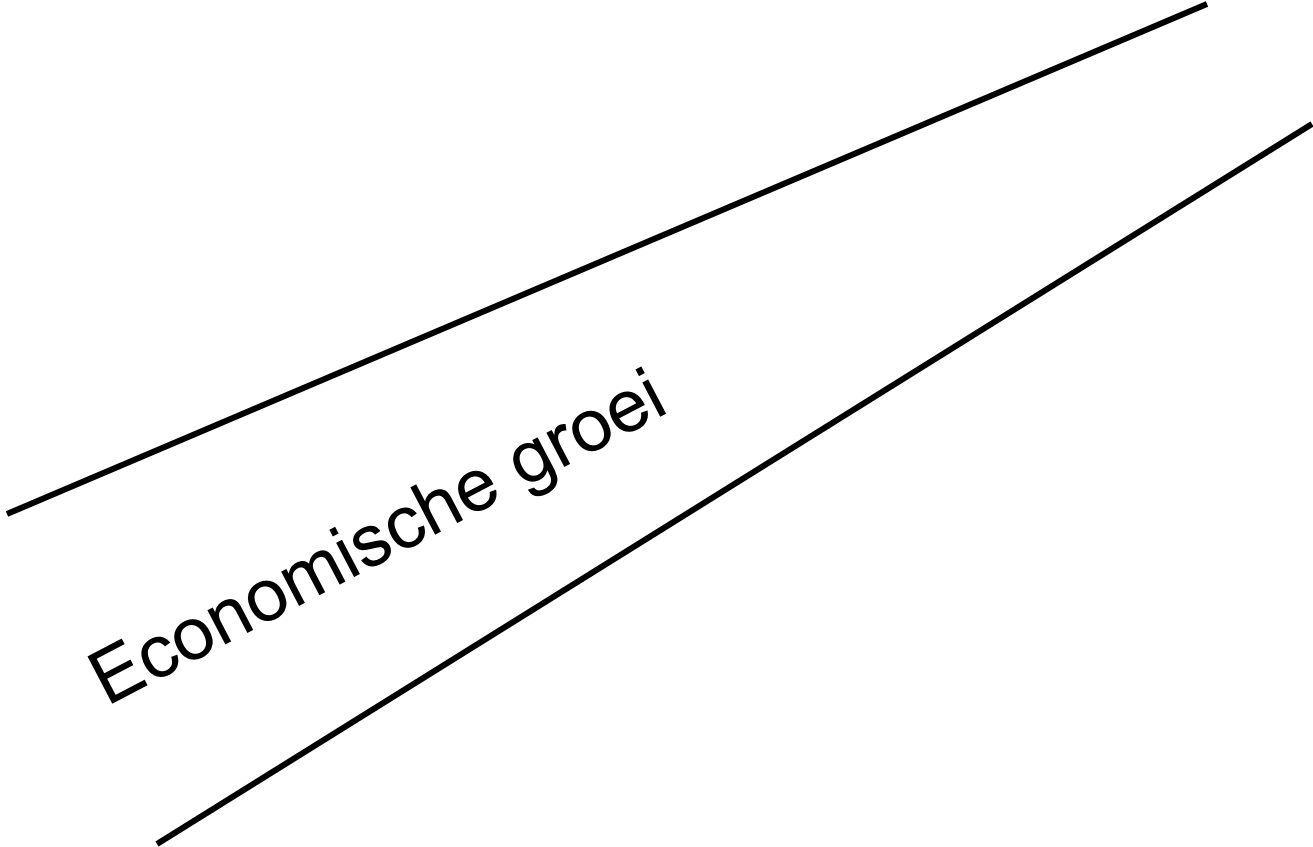
# Aanpak huidige problemen kan alleen met een nieuw bestuurlijk model

- Focus op korte termijn
- Nieuw probleem: lange termijn en mondiaal
- Met huidige bestuurlijk bestel lukt het niet
- Alternatief: kamerbrede coalitie
- Oude successen zijn hiervoor niet te kopiëren (bv aanpak ozongat)

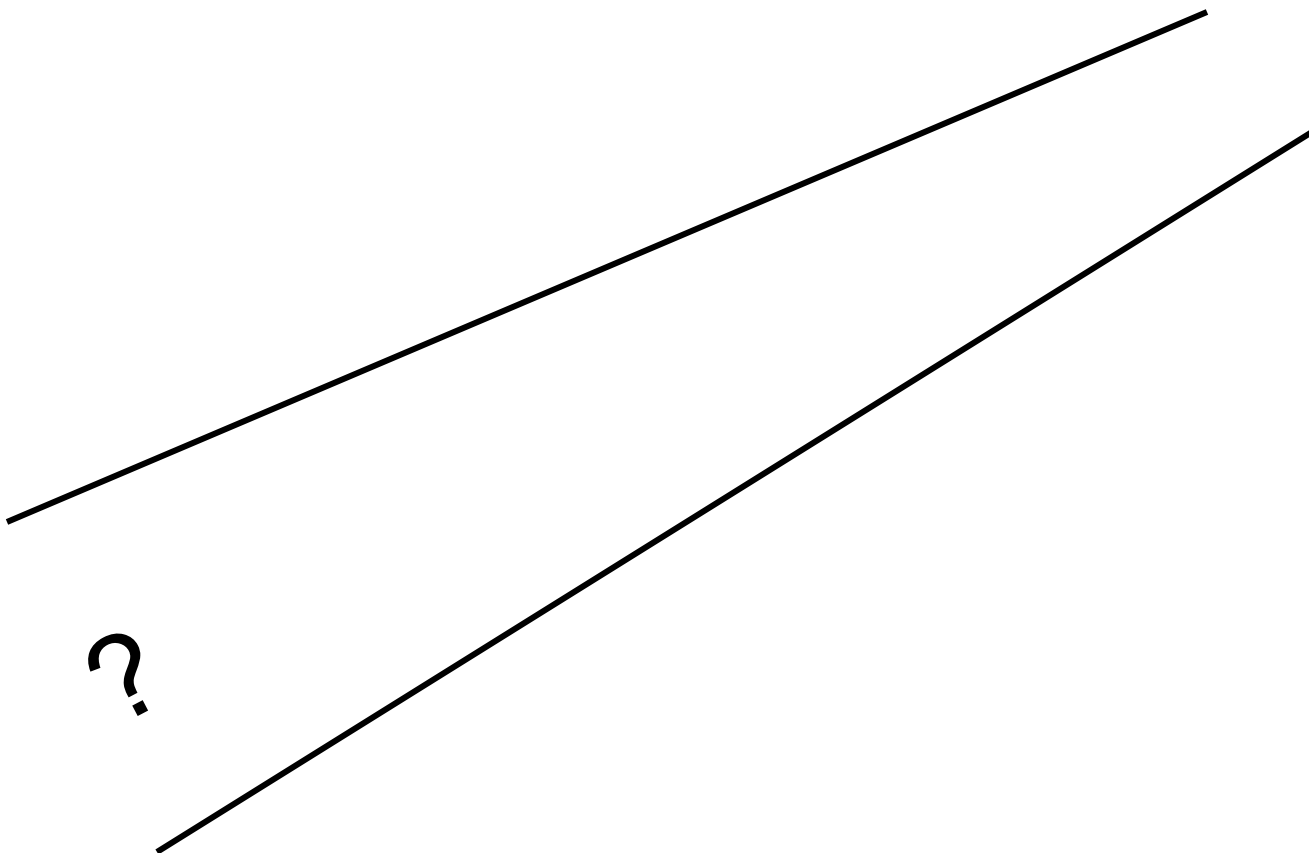
# Wat is nodig?

- Bewustwording en educatie
- Als samenleving vaststellen wat we écht belangrijk vinden
- Consequent persoonlijk leiderschap van iedereen in de samenleving





Welzijn, geluk,  
werkgelegenheid?



?

# What's in it for *us*?

## *Lonkend perspectief:*

- Meer balans tussen mens en leefomgeving
- Minder productie en groei
- Minder werkuren
- Meer tijd voor elkaar
- Van 'hebben' naar 'zijn'

# Er gebeurt gelukkig al veel...

- Energiecoöperaties
- Voedselcoöperaties
- Wijziging consumptiepatroon (biologisch, streekproducten, regionale kringlopen, vlees)

# Inhoud

- Inleiding
- Uit de interviews / circulaire economie
- Afronding

# Tot slot over het boek...

- Aandacht voor duurzaamheid in project
  - Interviews
  - Bijeenkomsten
  - Boekproductie (en aanleiding tot meer)
- Bevat tips voor burgers en overheid
- [www.overdecrisisnietsdangoeds.nl](http://www.overdecrisisnietsdangoeds.nl)
- Hier vanavond verkrijgbaar

# Overhandiging 1<sup>e</sup> exemplaar aan staatssecretaris Wilma Mansveld



*Wij mensen worden uitgedaagd om onszelf en onze samenleving opnieuw uit te vinden.*

*Jij en ik hebben het voorrecht te leven in het meest opwindende moment van creatieve mogelijkheden in de geschiedenis van de mensheid.*

*We zijn in staat om deze wereld te veranderen in het belang van onszelf, van onze kinderen en van alle toekomstige generaties.*

*Wij zijn degenen waar we op hebben gewacht.*

David Korten